

Historische Kring Losser (HKL)

De Historische Kring Losser zet zich sinds haar oprichting in 1969 in voor het behoud van het cultuur-historische erfgoed van de gemeente Losser (vooral van de dorpen Losser, Overdinkel en Glane), het vastleggen van informatie in publicaties en andere (audiovisuele) media en het organiseren van lezingen en exposities. Hierdoor blijft de kennis van het verleden actueel en wordt toegankelijk gemaakt voor een breed publiek.

Bezoekadres: 't Lossers hoës, Raadhuisplein 1, Losser (zaal 1.25)

(Op maandag, dinsdag en woensdag van 09.00 tot 12.00 uur en op afspraak).

Correspondentieadres:

Hogeweg 125, 7582 CC Losser

Email: secretaris@historischekringlosser.nl

Website: www.historischekringlosser.nl

Bankrekening t.n.v. Historische Kring Losser

IBAN: NL 35 RABO 0337 3080 98

BIC: RABONL2U

Bestuur

Voorzitter

Thea Evers* Dr. Staringstraat 7 7582 BL Losser 053 5382613

Secretaris

Peter Heerink Hogeweg 125 7582 CC Losser 053 5360520

Penningmeester

Harry Dekkers Ludgeruslaan 12 7581 DD Losser 053 5387993

Gerda Hogebrink Lutterstraat 55 7581 BT Losser 053 5381291

Andries Kuperus* Dr. L. de Bruijnstr. 12 7582 AA Losser 053 5383196

Chris Meekers Allemansweg 52 7582 HL Losser 053 7519669

Bennie Nijhof Kerkhofweg 195 7586 AD O'dinkel 053 5382778

Jack Scholtens* Heidehof 54 7581 VJ Losser 053 5385756

Georg van Slageren* Hogeweg 36 7582 CH Losser 06 1136 7831

André van der Veer Willibrordlaan 38 7581 DT Losser 053 5383192

Gerrit Wolf Vosbultkamp 41 7586 GS O'dinkel 06 2252 7053

*) Redactie van Oet Dorp en Marke

Oet Dorp en Marke Losser

Wordt aan het eind van elk kwartaal toegezonden aan de leden van de HKL.

De jaarcontributie bedraagt € 17,50 (bij postverzending € 21,50) per jaar.

Overname (geheel of gedeeltelijk) en publicatie van artikelen is alleen toegestaan met toestemming van de redactie en bronvermelding.

ISSN: 2666-4895 online versie

Omslagfoto:

'Losser weer vrij / Oorlog Bevrijding en Vrijheid' is de titel van een nieuwe uitgave van de Historische Kring Losser. Oorlog en Bevrijding, verteld voor de leerlingen van het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs in de gemeente Losser.

Meer over dit boek op pag. 7. Daar kunt u ook lezen waar en wanneer u, als lid, een gratis exemplaar van dit boek kunt afhalen.

Inhoudsopgave

Historische Kring Losser (HKL).....	1
Van het bestuur.....	3
Agenda.....	7
Losser weer vrij	7
Jaarverslag 2019.....	9
<i>Peter Heerink</i>	
Jacobus Johannes Schaafs (Pastoor in oorlogstijd)	14
<i>Georg van Slageren</i>	
Zielzorg in de oorlogsjaren te Losser.....	24
<i>J.G. Hobbelink (overleden in 2000)</i>	
Programma 75 jaar vrijheid in Losser.....	30

Fotoverantwoording:

Tenzij anders vermeld zijn de foto's afkomstig uit het archief van de HKL en van Andries Kuperus.

Bestuurswisselingen

Georg van Slageren heeft in 2019 het secretariaat overgedragen aan Peter Heerink. Hij dacht toen 'een stapje terug' te kunnen doen, maar hij heeft zich daarna beziggehouden met de samenstelling van onze jubileumuitgave 'Kroniek van Dorp en Marke Losser', het fraaie boek, dat alle leden hebben ontvangen ter gelegenheid van het gouden jubileum van de HKL.

Met ingang van dit jaar is hij ook als bestuurslid teruggetreden. Georg kwam in 1996 in het bestuur en was tot 2006 penningmeester en daarna tot 2019 dus, secretaris. Naast deze functie, die steeds meer tijd ging vergen, schreef hij diverse boeken, brochures en ook veel artikelen voor Oet Dorp en Marke. Hij bracht samen met André van der Veer het HKLarchief op orde en met Gerard Bruinink en Yvonne Damhuis (beiden inmiddels overleden) ook het archief van de H. Maria Geboorteparochie. En natuurlijk deed hij nog heel veel meer, maar dat allemaal op te noemen voert in dit kader te ver.

Voor Peter Heerink was deze secretaristaak erbij toch teveel, naast al het andere werk dat hij al doet, onder meer m.b.t. foto's, digitalisering en logistiek. Wij hebben per 1 september een nieuw bestuurslid kunnen vinden en wel Dick Grovenstein. En hij is bereid de nieuwe secretaris van de HKL te worden.

Ook onze penningmeester Harry Dekkers heeft te kennen gegeven het bestuur te willen verlaten per 1 mei van dit jaar. Harry kwam in 2005 in het bestuur en beheerde sinds 2006 de financiën. Hij maakte deel uit van de Werkgroepen Markestenen en Open Monumentendag en werkte mee aan boeken en artikelen. En hij hielp natuurlijk ook met alles wat er extra langs kwam.

Een belangrijk project van Harry heeft betrekking op de Tweede Wereldoorlog. Samen met bestuurslid André van der Veer brengt hij al jarenlang jaarlijks een bezoek aan groep 7 en/of 8 van een basisschool in onze gemeente. Dit alles in samenwerking met het Oranjecomité. Harry en André vertellen de kinderen met een powerpointpresentatie over de oorlog en gaan naar Herinneringscentrum Westerbork. En op 3 april, de dag dat Losser in 1945 bevrijd werd, is er een korte ceremonie bij het graf van een gesneuvelde Engelse piloot op de Algemene Begraafplaats in Losser. Daarna is er op 4 mei de dodenherdenking, waar ook deze kinderen aan deelnemen. Harry blijft dit schoolproject wel voortzetten, samen met André. De herdenking van 75 jaar bevrijding was voor hen een goede aanleiding om deze herinneringen aan de oorlog op te schrijven en in boekvorm aan alle kinderen van de scholen in onze gemeente te geven. Een nieuw boek

dus! (Zie : Losser weer vrij' op pag. 7)

Voor Harry hebben we binnen het bestuur een opvolger gevonden. Gerrit Wolf gaat de functie van penningmeester op zich nemen.

Gerda Hogebrink stelt ook haar bestuursfunctie ter beschikking. Zij zet zich in sinds 1999 en is het beste te omschrijven als de 'stille kracht op de achtergrond'. Haar werkzaamheden en verdiensten wilde ze nooit naar voren gebracht hebben en dat doen we ook nu niet. Maar zij heeft wel degelijk veel betekend. Ze hielp met alles. In ons eerste eigen onderkomen (Martinusplein 16), was zij al elke maandagochtend te vinden om de knipseldocumentatie bij te werken. En dat wil ze graag blijven doen, dus op maandagochtend blijft ze present in 't Lossers hoes.

Ook onze voorzitter Thea Evers had al aangekondigd nog graag het vijftigjarig jubileum in die functie te willen meemaken, maar het daarna ook wellepjes te vinden. Zij kwam al in 1984 in het bestuur en sinds 1991 is zij voorzitter. Naast die voorzitterstaak, met alles wat daarbij hoort, publiceerde zij in die periode zes boeken en schreef ook met grote regelmaat in Oet Dorp en Marke. Het verzorgen van de avonden, met een (gast)lezing voor de leden, hoorde er ook bij, evenals de organisatie van de jaarlijkse excursie. Ook hield ze presentaties over Oud-Losser in Maartens-Stede, de Dagopvang en bij clubs en verenigingen.

Vanaf het begin, eind jaren tachtig van de vorige eeuw, heeft zij namens de HKL zitting in de Gemeentelijke Monumentencommissie en was zo betrokken bij de totstandkoming van de Gemeentelijke Monumentenlijst. Die taak wil zij nog blijven vervullen. Ook voor haar geldt dat zij nog veel meer deed. Binnen het bestuur hebben we ook voor Thea een opvolger gevonden. Per 1 mei geeft zij de voorzittershamer door aan Chris Meekers.

Zoveel ervaren bestuursleden te verliezen is natuurlijk wel een aderlating, maar leeftijd gaat tellen en dan wil men toch een stapje terug doen en minder verantwoordelijkheid dragen. En er blijven nog zeven bestuursleden over! En we hebben dus per 1 september een nieuw bestuurslid in ons midden.

Georg van Slageren en Thea Evers blijven wel, samen met Andries Kuperus en Jack Scholtens, de redactie vormen van Oet Dorp en Marke en ook als vrijwilliger blijven zij bij de HKL betrokken en zullen regelmatig in 't Lossers hoes te vinden zijn.

Natuurlijk is het een afscheid, maar samen met alle anderen, hebben deze bestuursleden er in die lange periode voor gezorgd, dat de HKL een bloeiende stichting is geworden met meer dan 1100 leden/donateurs. Het aantal boekuitgaven steeg tot 29 titels en Oet Dorp en Marke werd, sinds het eerste gestencilde (proefnummer) in 1992, steeds beter en fraaier. En daar kunnen ze trots op zijn en met voldoening op terugzien. De HKL is hen veel dank verschuldigd.

Incasso contributie 2020. Een dringende oproep om meer machtigingen voor automatische incasso

Bij de vele leden, die een incassomachtiging hebben afgegeven, zal de contributie 2020 in de maand maart worden afgeschreven. Leden zonder machtiging ontvangen in die maand een nota. Aan hen het dringende verzoek **om bij de betaling van de nota straatnaam en huisnummer te vermelden**. Als u zich realiseert hoeveel Damhuizen, Poorthuizen en Van Huizens etc., etc. wij onder onze ruim 1100 leden tellen, beseft u ook hoeveel moeite het onze penningmeester kost om elke betaling aan de juiste persoon te koppelen. U kunt het de penningmeester gemakkelijker maken door alsnog een machtiging af te geven die dan m.i.v. 2021 van toepassing is. Met een machtiging bespaart u ons veel tijd en ook (verzend- en andere) kosten. Vooral die tijd wordt bij een grote vrijwilligersorganisatie als de HKL is een steeds groter probleem!

Reacties op het jubileumboek 'Kroniek van Dorp en Marke Losser'

We zijn, bij wijze van spreken, overspoeld met lovende reacties op het jubileumboek dat alle leden inmiddels hebben ontvangen. Bij het afhalen van het boek in 't Lossers hoes of in 't Trefhuus in Overdinkel, bij ontmoetingen op straat, bij de bezorging, tijdens de Niejoarsvisite, telefoontjes, kaartjes en noem maar op. Allemaal even enthousiast. Maar één reactie steeg boven alles uit. Met instemming van de schrijfster, die anoniem wil blijven, laten we hier de tekst volgen.

Geacht bestuur.

Excuus voor deze wat late reactie, maar ik wil niet nalaten u hierbij alsnog te bedanken voor het jubileumboek waarop u de HKLleden heeft getraceerd. Wat een prachtige Kroniek!

Van Slageren schrijft in zijn inleiding: 'Wij hebben er naar gestreefd er een fraai geïllustreerd, inhoudelijk sterk, maar toegankelijk boek van te maken.' Ongetwijfeld bent u hierin geslaagd. Gefeliciteerd.

Vroeger zei men 'Een 10 met een griffel en een zoen van de juffrouw. Maar wie geeft 'juffrouw Thea' haar beloning?

Het mooie boek ligt op tafel om in te kijken en te lezen en natuurlijk om de HKL te promoten.

Nogmaals dank aan allen die hebben meegewerkt aan de totstandkoming van dit fraaie boek.

Schenkeningen

Ook in de afgelopen maanden ontvingen wij weer diverse schenkingen, waaronder bidprentjes. Alle schenkers hartelijk dank.

Van de families G. Munsterman resp. J. van Huizen ontvingen we fraaie en belangwekkende documenten betreffende Oorlog en Bevrijding. De heer W. Hofkamp schonk ons afleveringen van het tijdschrift Inslag ('Mensen uit de streek vertellen') vanaf 1980 tot 1994 toen het ophield te bestaan.

- Mevrouw Jacqueline Nijhuis uit Vasse bracht ons een doos vol met documentatie over de familie Tip. Het gaat om veel boekjes, familiedocumenten uit de oorlogsjaren, maar ook kranten(knipsels) uit die tijd en later. Een krant helemaal gewijd aan de eerste Twentsche Week in Losser in 1950 heeft onze bijzondere aandacht en gaan we vast en zeker gebruiken voor een groot artikel in de komende zomereditie van Oet Dorp en Marke.

Bedieningsset

Een heel bijzondere schenking ontvingen we van de heer Bennie Elshof.

Het betreft een houten bedieningsset t.b.v. de rooms-katholieke ziekenzalving.

Bennie heeft de set gekregen van wijlen Marinus Eilers. Wij hebben aan Bennie beloofd de set een mooi plekje te geven in ons onderkomen in 't Lossers hoës. Uitgestald op het bijbehorende houten opbergkistje, hoort het bij elkaar en blijft het authentiek.

AGENDA

Zondag 19 april: Jaarvergadering en excursie

De jaarvergadering zal worden gehouden op zondagmiddag 19 april 2020 bij Grand Café Smit, dit keer niet in het voorcafé maar in de serre. De vergadering begint om 13.00 uur. Na de gewoonlijk korte bijeenkomst gaan we een bezoek brengen aan de stad Ahaus. De stad dateert al uit de 11e eeuw, maar werd in de Tweede Wereldoorlog grotendeels verwoest. We krijgen een rondleiding, waarbij we ook een blik kunnen werpen in het herbouwde barokke Wasserschloss, en in het Torhausmuseum, waar de geschiedenis van de stad tot uiting komt. Daarna gebruiken we 'Kaffee mit Kuchen' in het nabijgelegen dorpje Ahle. In de, in 1927 herbouwde kapel, staat een 'Thronende Madonna' (1220/1230).

Wij gaan per bus en u bent circa 18.00 uur weer thuis. Wij vragen u een eigen bijdrage van € 7,50 p.p., te betalen in de bus en deelname is voor eigen risico. Het aantal deelnemers is beperkt tot 50 personen en plaatsing is op volgorde van binnenkomst. Wanneer u aan deze excursie wilt deelnemen, kunt u zich **vanaf maandag 6 april tot en met uiterlijk dinsdag 14 april** aanmelden bij Thea Evers, telefoon: 053 538 2613 of email: thea.evers@home.nl

LOSSER WEER VRIJ

Alweer een nieuw boek! En ook weer **GRATIS** voor al onze leden!

'Losser weer vrij / Oorlog Bevrijding en Vrijheid' is de titel van een nieuwe uitgave van de Historische Kring. Oorlog en Bevrijding, verteld voor de leerlingen van het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs in de gemeente Losser.

Zoals bekend bezoeken de bestuursleden Harry Dekkers en André van der Veer jaarlijks een school in de gemeente Losser om met de kinderen van groep 7 en/of 8 van die school de herinneringen aan de oorlog levend te houden. De herdenking van '75 jaar Vrijheid' was voor hen een goede aanleiding, om die herinneringen aan de oorlog op te schrijven en in boekvorm aan alle kinderen van de scholen in onze gemeente te geven. Alle leerlingen van het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs zullen een exemplaar ontvangen.

Het boekje is niet zozeer bedoeld om de oorlogsgeschiedenis en Bevrijding precies uit te pluizen, maar meer om de kinderen iets te laten ervaren van gebeurtenissen uit die tijd.

Wij zijn ons ervan bewust, dat de kleine kinderen dit nog niet kunnen lezen

en begrijpen. Zij zullen hulp nodig hebben van de leerkrachten, ouders of broers en zusjes. Maar de HKL vindt het belangrijk, dat dit boek zoveel mogelijk verspreid wordt en onder de aandacht komt van heel veel mensen en hopelijk ook bewaard wordt, zodat de kinderen hiervan ook later nog kennis kunnen nemen. Het zou echt een 'bewaarboek' moeten worden.

Het nieuwe boek is weer een mooie uitgave geworden, 100 pagina's met veel foto's en illustraties. Prachtig vormgegeven door onze 'vaste' vormgever Paula Ketz.

Door financiële bijdragen van de gemeente Losser, de Dorpsraden van Losser, Overdinkel en De Lutte en door een ruimhartige, zeer gulle sponsoring, zijn we in staat om het aan alle leerlingen in onze gemeente gratis te geven, dus ook het voortgezet onderwijs. Heel hartelijk dank daarvoor. Een eigen bijdrage van de HKL maakte het bovendien mogelijk om ook al onze leden een exemplaar te schenken. De zeer ruime verspreiding, die we voor ogen hadden, werd op die manier mogelijk gemaakt en daar zijn we heel blij mee.

Deze mooie foto siert de achterkant van het boek. U mag twee keer raden wie deze meisjes zijn.

Hoe kunnen leden van de HKL hun gratis exemplaar van het boek krijgen?

De verspreiding van dit boek onder onze leden wordt natuurlijk weer een grote logistieke operatie. Om bezorgers zo min mogelijk extra te belasten, vragen we aan onze leden om het boek op te halen vanaf maandag 6 april a.s. in ons onderkomen in 't Lossers hoes. Kamer 1.25 op de 1e etage. U kunt het daar ophalen t/m 6 mei. Wij zijn daar present op maandagmorgen, dinsdagmorgen en woensdagmorgen van 9-12 uur. Zo komt u ook eens bij ons binnen en de koffie staat klaar. En neemt u het boek dan ook mee voor mensen die u kent maar die minder goed zelf kunnen komen.

Historische Kring Losser 50 jaar jong

De HKL is in 1969 opgericht. Dat is al weer een halve eeuw geleden en dus stond 2019 in het teken van ons 50- jarig jubileum. Begin maart heb ik het secretariaat overgenomen van Georg van Slageren, die echter niet op zijn lauweren ging rusten maar de samensteller was van een schitterend boek 'Kroniek van Dorp en Marke Losser' dat nu menige boekenkast siert, want alle leden van de HKL hebben het boek als jubileumgeschenk ontvangen.

Ledengroei

Op 31 december 2018 telde de HKL 1090 leden. Een jaar later waren het er, mede door de aandacht voor het jubileum 1128, toch weer een toename van 38. De oproep voor het verlenen van meer machtigingen voor het betalen van de contributie is een redelijk succes geworden. Bijna 90% van de leden betalen nu per machtiging. Dat scheelt heel wat administratiewerk voor onze penningmeester Harry Dekkers.

Huisvesting in Kulturhus 't Lossers hoes

Het tweede jaar in 't Lossers hoes is ook al weer voorbij.

We beschikken in 't Lossers hoes over een prachtige, goed geoutilleerde ruimte, waar we op de eerste drie ochtenden van de week met diverse werkgroepen werkzaam zijn en bezoekers ontvangen. Op maandagochtend wordt aan het archief gewerkt en aan het digitaliseren van de bidprentjes. Dinsdagochtend is de focus gericht op het beschrijven van foto's. Op woensdagochtend wordt er vooral gewerkt aan de bibliotheek. De nieuwe huisvesting vormt een solide basis voor de verdere uitgroei van de HKL. In

2020 willen we graag op meer dagdelen geopend zijn. Daarvoor zijn we op zoek naar vrijwilligers die als gastheer/vrouw willen optreden. Komt u gerust een keer langs, de koffie staat altijd klaar.

De Avonden, de Middag (excursie) en Andere activiteiten

We begonnen het jaar 2019 op 7 januari met de traditionele Niejoarsvisite, die als vanouds uit een Niejoarsquiz bestond. De knieperkes en boerenjongs waren weer present zoals we dat van voorgaande jaren gewend zijn.

Op maandag 11 februari 2019 was er een filmavond: 'Losser vertelt'; films van Rob Smit gemaakt in het kader van 'OVERAL!OVERIJSSSEL', het provinciaal programma cultuurdeelname 2009-2012. Die opnames zijn, samen met ouder materiaal verwerkt tot films, die een leuk beeld geven van een historie, die nog niet zo ver achter ons ligt. Enkele van die films werden deze avond vertoond en wel 'Losserbrugge', 'De Scouting' en 'De Dorpsbleek'.

Op maandag 18 maart: een lezing over 'Familiwapens en heraldiek'. Gerard Snippert, afkomstig uit Overdinkel, nam ons in een boeiende Powerpointlezing mee, in de wereld van de heraldiek, met zijn wapenschilden, vormen, symbolen en kleuren. Ook familiwapens kwamen aan de orde

In het kader van '75 jaar Bevrijding' werd door RTV Oost op woensdag 3 april in 't Lossers hoes, samen met het Historisch Centrum Overijssel en de HKL, het Wereld oorlog 2 Café georganiseerd. Het was een druk bezochte ochtend met veel media aandacht. Voor een beeldverslag van deze bijeenkomst, zie: <https://spark.adobe.com/page/r76LBkqc24Gqv/>

Ook was er rond deze tijd weer het schoolproject, samen met het Oranje-comité. Harry Dekkers en André van der Veer vertellen dan in de hoogste klas van een steeds wisselende basisschool in de gemeente (dit keer de Imenhof) met behulp van een powerpointpresentatie over oorlog en bevrijding. Met die zelfde klas werd ook een bezoek gebracht aan het voormalige Kamp Westerbork. En op 3 april, de Bevrijdingsdag van Losser, werden door de leerlingen bloemen gelegd op het oorlogsgraf van John Ingram op de Algemene begraafplaats aan de Bookholtlaan in Losser.

De Jaarvergadering vond plaats op zondagmiddag 14 april met aansluitend een excursie naar klooster Frenswegen. Voor een verslag: zie Oet Dorp en Marke 2019-2.

Na de zomer begonnen de avondbijeenkomsten weer op 14 oktober met een PowerPoint met foto's over Losser in de zestiger- en zeventiger jaren

door Thea Evers. Mooi was daarbij de interactie met het publiek, dat veel aanvullingen had.

In november was er geen avondbijeenkomst in verband met de jubileumreceptie op de 16de van die maand.

Regelmatig houden we ook zelf lezingen. Sietse Smit, Bennie Nijhof en Thea Evers hebben diverse onderwerpen beschikbaar, die ze graag met anderen (ook buiten de HKL) willen delen. Voor meer informatie kunnen belangstellenden contact opnemen met de genoemde personen of mailen naar secretaris@historischekringlosser.nl.

Schenkeningen

Ook dit jaar mochten we weer veel schenkingen ontvangen, die steeds vaker tot nieuwe inzichten en bijzondere verhalen leiden. Daarvoor onze dank en ga vooral zo door.

De HKL op 'papier'

Oet Dorp en Marke is nog steeds het belangrijkste medium waarmee de HKL zich profileert. De oplage is in 2018 verhoogd naar 1200 exemplaren en dat aantal is waarschijnlijk binnenkort weer aan aanpassing toe.

OD&M 2019-01 beschrijft het oorlogsverhaal van Etty van 't Ent. Het geeft een uniek inkijkje in het leven in Utrecht in de hongerwinter, de barre voettocht naar Losser en het leven in Losser kort voor, tijdens en na de Bevrijding.

OD&M 2019-02 met het onbekende oorlogsverhaal verhaal van Nol Heerink en Bernhard Benneker, het postagentschap in Overdinkel en een kort artikel over Steenfabriek de Werklust.

OD&M 2019-03 bracht ons een mooi verhaal over het leven van Dr. Fredriks als arts in Losser, de klokkenroof in WOII en een aanvulling van Etty van 't End, die later enige tijd terugkeerde in Losser als onderwijzeres op de katholieke meisjesschool.

OD&M 2019-04 stond in het teken van een verslag over onze gouden jubileumreceptie en een journalistiek verslag van de opening van de stoomtramlijn Denekamp-Oldenzaal-Losser- Gronau in 1903.

Behalve in Oet Dorp en Marke publiceren we regelmatig foto's en korte teksten in de huis aan huisbladen, zoals de Nieuwe Dinkellander.

De HKL op internet

Sinds 2004 zijn we op internet aanwezig (www.historischekringlosser.nl). In 2009 vond er een revisie van de site plaats. Helaas is het niet gelukt in ons

jubileumjaar 2019 een geheel gemoderniseerde website te presenteren.

Op Facebook zijn we ook bijna dagelijks aanwezig, met een plaatje en een praatje. Onze publicaties op het provinciale platform MijnStadMijnDorp stonden dit jaar op een lager pitje in verband met de grote reorganisatie van deze website.

En ook in 2019 verscheen regelmatig onze digitale nieuwsbrief voor nu ruim 535 lezers, om te herinneren aan ledenavonden, verspreiden van informatie uit de omgeving, WOII nieuwsbrief of andere activiteiten.

25.000 bidprentjes

Nog een mijlpaal: op 3 mei werd het 25.000-ste bidprentje online gezet door ons bestuurslid Jack Scholtens.

Open Monumentendag

Open Monumentendag (OMD) vindt in de gemeente Losser plaats met financiële steun van de gemeente en wordt georganiseerd onder auspiciën van de HKL en DDM (De Lutte). Het landelijke thema voor OMD 2019 was 'Plekken van Plezier'. In Losser waren op de zaterdag de gebruikelijke monumenten opengesteld. Voor 40 horecagelegenheden in het werkgebied van de DDM is een kaart gemaakt die als bijlage bij OD&M 2019-03 was gevoegd en er is een smartphone app ter beschikking.

Jubileumreceptie

Zaterdag 16 november stond 't Trefhuus in het hart van Overdinkel in het teken van ons vijftigjarig jubileum. Dit Kulturhus verwelkomde de meer dan 270 gasten bestaande uit HKL-leden en genodigden, met een ballonnenpoort in HKL kleuren, groen blauw en wit. De ontvangst was met koffie en een petit-fourtje, versierd met het HKL logo.

Hoogtepunt was, na de toespraken van onze voorzitter Thea Evers en burgemeester Cia Kroon, de uitreiking van koninklijke onderscheidingen aan drie van onze bestuursleden: Andries Kuperus, Jack Scholtens en Bennie Nijhof. En natuurlijk de presentatie van het jubileum boek 'Kroniek van Dorp en Marke Losser' door Georg van Slageren, een boek dat alle leden gratis hebben ontvangen. Daarna gevolgd door een gezellige receptie. Het gehele verslag kunt u nalezen in OD&M 2019-04.

Verspreiding van het jubileum boek.

Daarna begon de mega-operatie van het verdelen van ruim 1300 boeken, zodat ieder lid voor het einde van jaar een boek heeft gekregen.

Foto's

Er was dit jaar ook steeds meer vraag naar oude foto's. De HKL wordt daarbij veelvuldig als bron gevraagd. Voorbeelden van het afgelopen jaar zijn: de ruimtes in De Sportfabriek, de receptie van Van Heek Textiles, het 40-jarig jubileum van dokter Boermans in het Openluchttheater Brilmansdennen, Dura Vermeer met bouwschermen rondom het depot bij de Oldenhove, en de kantoren van Seger en Gervink en van Ten Donkelaar.

Wat verder nog te melden is

Alle leden dank voor jullie vertrouwen en natuurlijk alle vrijwilligers bedankt voor jullie inzet.

Ook dank aan onze trouwe adverteerders en andere sponsors, op wie we een beroep mochten doen in dit jubileumjaar.

Losser, maart 2020

Namens het bestuur van de Historische Kring Losser
Peter Heerink (secretaris)

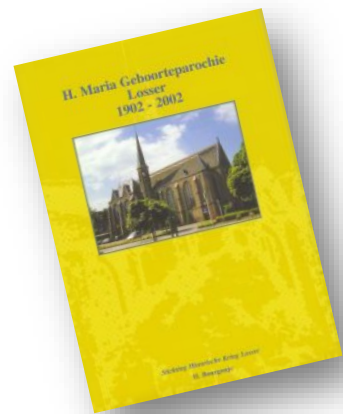
Pastoor in Oorlogstijd

Jacobus Johannes Schaafs werd op 19 mei 1881 in Aalten geboren. Hij werd op 15 augustus 1908 in Utrecht tot priester gewijd en was daarna kapelaan in Geesteren, Mijdrecht, en Deurningen. In 1925 werd hij pastoor van Kockengen en in 1937 van Losser. Hij zou dat - met onderbrekingen wegens gevangenschap - blijven tot zijn overlijden op 26 juli 1946.

Wat Herman Bourgonje schreef over pastoor Schaafs

De periode Schaafs in Losser is niet rijkelijk bedeed met jaartallen, schrijft Herman Bourgonje in 'H. Maria Geboorteparochie 1902-2002', het boek waarin hij de eerste honderd jaar geschiedenis van 'zijn' kerk vastlegde. De oorlogstijd overschaduwde alles en liet weinig ruimte voor veel activiteiten. Voor wie toch wat meer over gebeurtenissen in die periode wil weten verwijs ik naar het boek, dat nog bij de HKL te koop is. Uit een artikel over 'Zielzorg in de oorlogsjaren in Losser', dat kapelaan Hobbelink in 2002 ter gelegenheid van het kerkjubileum schreef blijkt overigens dat er toch nog wel het een en ander georganiseerd werd. Dat artikel is elders in dit nummer van Oet Dorp en Marke afgedrukt.

'Het pastoraat van Schaafs wordt gekenmerkt door zijn weliswaar principiële, maar ook zeer uitdagende afwijzing van de Duitse aanwezigheid in ons land. Zijn al te nadrukkelijk beleden antinazi-instelling vroeg om moeilijkheden, die hem ook zeker niet bespaard zijn gebleven.' Ik proef in deze woorden van Herman Bourgonje een zweem van kritiek, die ik wel meer gehoord heb. Om dit 'Eigen schuld, dikke bult' te noemen is te zwaar aangezet, maar ik voel wel iets in die geest. Helaas kan ik er Herman niet meer naar vragen want hij is in 2011 overleden. Een gemiste kans, want ik ben in 2002 erg nauw betrokken geweest bij de totstandkoming van zijn boek.

Pastoor Brouwer over Schaafs

Pastoor Brouwer (van 1968 tot zijn overlijden in 1987 pastoor van de H. Maria Geboorteparochie) heeft veel informatie over de geestelijkheid van Losser ('van voorheen en van thans') verzameld en vastgelegd in historische

aantekeningen. Ook over pastoor Schaafs en zelfs over de dominees van Losser en Overdinkel. Zijn aantekeningen zijn bewaard gebleven en zijn enkele jaren geleden opgenomen in het parochiearchief. Dat deze aantekeningen nooit tot een publicatie hebben geleid verbaast mij niet, want ze ontstijgen het niveau van geruchten en dorpsroddels vaak niet.

Dat wil niet zeggen dat ze soms niet 'vermakelijk' zijn. Straks enkele anekdotes over pastoor Schaafs, maar eerst een 'aantekening' over een aanvaring tussen de pastoor en de politiemann Th. Bourgonje, de vader van Herman.

Veldwachter Bourgonje

Bourgonje, de chef-veldwachter, had opdracht om de pastoor een bordje 'Verboden voor Joden' te brengen. De pastoor begon te razen: 'Die moffen kunnen nog veel meer uitdenken enz., enz.'. Bourgonje probeerde op alle mogelijke manieren de pastoor te overtuigen zodat deze het bordje zou laten bevestigen. Zo niet, dan zouden gemeenteambtenaren komen om het aan de catechismuskamer, de bibliotheek, te spijkeren. Bourgonje adviseerde zelfs: 'Breng de bibliotheek maar naar de Vereniging. Daar zit al zo'n bordje op.' De reactie van de pastoor kwam de zondag daarop vanaf de preekstoel: 'Iedereen, die boeken onder zich heeft van onze bibliotheek die houdt ze voorlopig maar thuis, want anders worden die boeken toch maar in beslag genomen En dan zijn er van die parochianen, die hun parochie verkopen voor een bord linzensoep' Mevrouw Bourgonje, de moeder van Herman, was overstuurd. Pa Bourgonje aanmerkelijk minder. Herman (geboren in 1924) kennende, denk ik dat hij ook overstuurd geraakt zal zijn door deze affaire en dat dit zijn latere oordeel over pastoor Schaafs beïnvloed heeft.

Nu de beloofde anekdotes:

Schaafs is elf jaar als kapelaan werkzaam geweest in Deurningen bij pastoor Gloerich. Ze zagen elkaar nooit volgens Brouwer en er werden nog geen tien woorden per jaar gewisseld. Iedereen wist dat in de parochie. Gloerich was het type van een echte heer en kon zich zeer fijn en beschaafd voordoen. Schaafs was van een zeer goede inborst, maar enorm lomp, ruw en hard aan de buitenkant. Het ligt voor de hand dat deze twee priesters, die zo'n verschillend karakter hadden, niet met elkaar overweg konden. Daarmee in strijd lijkt het slot van een latere aantekening dat toen Schaafs in 1937 als pastoor vanuit Kockengen naar Losser kwam Gloerich zich als emeritus vestigde in

Losser en ging wonen in het Sint Bernardus Gesticht. Brouwer vervolgt deze aantekening met: 'Zij werden daar dikke vrienden'.

Kapelaan Schaafs hield knallende lijdensmeditaties, ook in de buurt-parochies. Veel parochianen gingen dan zelfs met hun kapelaan mee. Uit een preek: 'Als organist en zangers later in de hemel ook zo zeuren en de engeltjes zingen daar ook zo erbarmelijk, dan vraag ik wel overplaatsing naar een andere afdeling.' (Hoe dit past in een lijdenspreek is mij niet erg duidelijk. GvS).

Schaafs was nog maar enkele maanden in Losser toen de vader van een gezin overleed. De familie bestelde meerdere Heilige Missen bij de pastoor, die echter de laatste zondagen niet meer gelezen werden. Moeder stuurde haar zoon naar de pastorie om te vragen of de pastoor misschien iets vergeten was. De pastoor: 'Hier wordt niets vergeten' en 'schopte' de zoon de spreekkamer en de pastorie uit.

In januari trouwde een jong stel. Na de H. Mis vroeg de pastoor: 'Waar gaan jullie wonen?'. Antwoord: 'In de Glane'. 'O, nou dan kom ik nooit bij jullie.' Zo'n afkeer had Schaafs van Glane. Als pastoor heeft hij ook alles in het werk gesteld om geen kapel in Glane te laten bouwen. Zeer veel mensen gingen daar toch niet naar de kerk. (Aldus pastoor Brouwer).

En als uitsmijter: Schaafs was vaak kort van stof en lomp. De vader van een parochiaan was overleden: 'Het is goed dat die man dood is.'

Nou vooruit, nog één dan en dat is wel een leuke. Schaafs had uit Kockengen zijn hond 'Fik' meegenomen. De hond was erg trouw en sliep bij de pastoor op de kamer. Hij (de hond) was goed afgericht. Als de pastoor de hond links een lekkernij voorhield en zei 'Dat is van Hitler' dan gromde de hond. Als hij dezelfde lekkernij rechts presenteerde met de opmerking 'Dit is van Koningin Wilhelmina' dan at de hond het gretig op.

De eerste keer dat pastoor Schaafs 'opgepakt' wordt

In het hiervoor al genoemde artikel 'Zielzorg in de oorlogsjaren in Losser', schrijft kapelaan Hobbelenk dat Schaafs in 1942 werd opgepakt omdat hij geweigerd had voor een Nederlandse SS-er, die in Rusland gesneuveld was, een uitvaartmis op te dragen. De exacte datum van de arrestatie is 11 juni 1942. Volgens pastoor Brouwer blijkt dit uit een aantekening in een oud schriftje van het Klooster Maria Bijstand.

De eerste de beste zondag nadat de pastoor (na zes weken detentie in Arnhem) weer terug is in Losser schampert hij vanaf de preekstoel dat hij in een rijkshotel heeft gelogeed, grote gastvrijheid en bijzondere gerechten heeft genoten en ook nog bediend is door mensen in livrei. De pastoor heeft zich niet laten intimideren en blijft zich uitdagend gedragen.

Schaafs met de kapelaans Woertman en Röling

De tweede arrestatie

De tweede arrestatie van pastoor Schaafs vindt plaats op 7 januari 1943¹. Iedereen wist dat hij geen blad voor de mond nam, ook op de preekstoel niet. De zondagse missen waarin de pastoor voorging werden daarom heel erg goed bezocht: niemand wilde zijn preken missen, met ondubbelzinnige zinspelingen en schimpscheuten richting de bezetter. Maar iedereen hield zijn hart vast, het moest wel een keer misgaan.

Kamp Vught

De pastoor komt via Kamp Amersfoort terecht in Vught.

Een mede-kampbewoner heeft een nooit gepubliceerd boek geschreven over zijn verblijf in Kamp Vught waaruit Herman Bourgonje heeft geciteerd.

'Het makkelijkste baantje heeft de pastoor, die belast is met de inschrijving van de gereed gekomen productie. Zodra een doos vol is wordt deze op zijn tafel gedeponneerd, waarna hij de inhoud telt en registreert op een blaadje papier. Er zijn wel eens dagen dat slechts de bovenste regel van het blaadje beschreven is. Als er niets te tellen of te schrijven valt, zit hij vaak met zijn

¹ Herman Bourgonje noemt dit de eerste arrestatie, waarschijnlijk in het voetspoor van J.J. Luizink in 'In Losser is niets gebeurd' (uitgave van de HKL uit 1995). Het boek is uitverkocht maar integraal gepubliceerd op de website van de HKL.

Op basis van de historie...

met het oog op de toekomst

Huis & Hypotheek

Familie & Relatie

Bedrijf & Beroep

Agrarisch

Langenkamp 9 - Losser - 053 538 3777 - www.poppinghaus.nl

armen over elkaar stil voor zich uit te kijken. In z'n gedachten zal hij wel vaak bij zijn parochianen in Losser zijn. Zijn prevelende lippen bewijzen dat hij zijn brevier en het gebed niet verwaarloost. Zodra hij een pakje van zijn pastorie heeft ontvangen, merken we dat dadelijk aan zijn onmiddellijk opgestoken sigaar, die ons doet denken aan vooroorlogse goede tijden. 'Ja', zegt hij, 'mijn parochianen vergeten me niet. Verleden week kreeg ik nog een paar hardgekookte ganzen eieren en nog wel van een protestantse boer.' Inderdaad zo'n prachtig dorpstype is hij die eerbied en hoogachting en vriendschap weet te kweken, ook bij andersdenkenden. En ik ben er van overtuigd dat zijn hele dorp zal feestvieren als hij uit gevangenschap zal terugkeren. Wij hebben met hem afgesproken dat als hij dan zijn eerste Hoogmis opdraagt wij onder zijn gehoor zullen zijn en daarna bij hem zullen aanzitten aan de lunch waar hij ons meer zal hebben aan te bieden dan de Philipsboterham², die wij nog steeds iedere morgen van hem krijgen en waarvoor wij hem dankbaar zijn'.

Vught was geen echt vernietigingskamp, maar het was wel een gevangenen- en gijzelaars-verblijf met een hard en onbarmhartig concentratiekampachtig regime.

In Amersfoort ontmoet Schaafs de Overdinkelse communist Willem Game, die hem later ook volgt naar Vught. Over de ervaringen van Pastoor Schaafs en Willem Game in Vught en wat zij daar voor elkaar betekend hebben, heeft Thea Evers geschreven in Oet Dorp en Marke Losser 2017/2. Ik verwijs graag naar dat artikel.

Kamp Dachau

Willem Game wordt in december 1943 vrijgelaten, de pastoor echter wordt op transport gesteld naar Kamp Dachau. Dachau is het eerste, al in 1933 door Himmler opgerichte, concentratiekamp voor politieke gevangenen. Tijdens de oorlog bevond zich in Dachau een groot aantal geestelijken; katholieken zowel als protestanten. Onder hen ook enkele honderden Nederlanders.

In de biografie, die Ton Crijnen in 2008 over Titus Brandsma schreef, lees ik dat Kamp Dachau niet tot doel had om gevangenen systematisch uit te roeien. Althans niet tot 1942. Begin dat jaar kregen alle 'gewone' concentratiekampen echter opdracht om de gevangenen 'te vernietigen door arbeid'. Ze moesten zich letterlijk doodwerken. De gevangenen, ondergebracht in propvolle houten barakken, werden tot onmenselijke inspanning-

² Een verwijzing naar het feit dat in Kamp Vught door gevangenen werkzaamheden voor Philips werden verricht.

Denekamperdijk
59
Losser

**RESTAURANT
& FEESTLOCATIE**
Het hele jaar door!!
denekamperdijk59.nl

T. 053-5381598 E. info@denekamperdijk59.nl

Restaurant & terras Visuïelers Speeltuin

Oldenzaalbeestraat 101
7511 DZ Enschede
Tel. 053-4315522
info@brilmanelektro.nl

Kerkstraat 18
7581 AB Losser
Tel. 053-5381633
losser@brilmanelektro.nl

BEELD & GELUID - WASSEN - KOELING - INBOUW - ETC...
OOK VOOR AL UW REPARATIES, SNEL EN VAKKUNDIG
ZONDER VOORRIJKOSTEN!!

www.euronics.nl

Sfeermaker
COMPANY INTERIEURBOUW

KEUKENS | WANDKASTEN | INLOOPKASTEN | BALIES | BARREN

NIJVERHEIDSTRAAT 10A | 7581 PV LOSSER
T +31 (0)6 51 323 773 | WWW.SFEERMAKERCOMPANY.NL

Lossers Voetcomfort

**Schoenreparatie
Pedicure
Podotherapie
Orthopedie
Wandelschoenen**

Raadhuisstraat 20, 7581AA Losser
053 538 1290

Wij hebben altijd de koffie voor u klaar staan!

PLUS geeft meer

**PLUS Bellers
Overdinkel**
Hoofdstraat 163
T. 053 - 538 37 57

www.plussupermarkt.nl

en gedreven en leden onder honger, ziekte, slechte hygiënische omstandigheden, terreur en de vaak dodelijke experimenten van SS-artsen.

Titus Brandsma, getekend door een medegevangene (in kamp Amersfoort)

Titus Brandsma is de bekendste van de Nederlandse gevangenen in Dachau. Brandsma (in 1881 geboren in Bolsward) was een karmelietenpater, hoogleraar in Nijmegen en publicist. Als sterk maatschappelijk betrokken priester nam hij initiatieven op het gebied van de katholieke emancipatie, het katholieke onderwijs en de journalistiek. Brandsma verzette zich sterk tegen het nazisme. In 1942 werd hij gearresteerd en vond in Dachau op 26 juli van dat jaar de dood. In 1985 werd hij als martelaar door paus Johannes Paulus II zalig verklaard.

Terug uit Dachau

Pastoor Schaafs overleefde de 'hel' van Dachau. Het kamp werd op 29 april 1945 door de Amerikanen bevrijd. Eind mei keerde de pastoor terug in Losser. Veertien dagen later werd hij vanaf de gemeentegrens met Oldenzaal feestelijk 'ingehaald'. Daar ontmoette hij ook Willem Game weer, die op verzoek van de pastoor een ereplaats kreeg naast hem.

Op de stoep van de pastorie had men een podium gebouwd, waarop voor de verzwakte pastoor een stoel was neergezet, temidden van het kerkbestuur, de kapelaans, de waarnemend burgemeester en andere notabelen. En Willem Game, staande direct achter de pastoor.

Pastoor Schaafs overleefde weliswaar Kamp Dachau maar zijn gezondheid was gesloopt. Een jaar later op 26 juli 1946 (exact vier jaar na Titus Brandsma) overleed hij in het ziekenhuis in Enschede.

Zou pastoor Schaafs ooit zalig verklaard worden?

De kans dat Jacobus Johannes Schaafs ooit - als Titus Brandsma - zalig verklaard zal worden schat ik erg laag in, daarvoor heeft hij tijdens zijn leven 'tegen teveel zere benen geschopt'. Een prachtig voorbeeld van 'tegen zere benen schoppen' is een brief, die de pastoor op 20 maart 1946, slechts drie maanden voor zijn dood, schreef aan Kardinaal de Jong, de Aartsbisschop van Utrecht. Tot op het laatst bleef hij zichzelf en nam geen blad voor de mond, ook niet binnen de kerkelijke hiërarchie.

De pastoor was zeer ontstemd over de overplaatsing van kapelaan Hobbelink naar Oldenzaal. De brief is al eens eerder in Oet Dorp en Marke gepubliceerd, maar ik vind hem zo passen bij dit artikel dat ik hem graag nog een keer gebruik. Hierna leest u het slot van de brief.

In Juni wordt het 5 jaar, dat u hier geweest is om te vormen. Toen heb ik Uwe Eminentie meegedeeld dat men op het Aartsbisdom helemaal niet op de hoogte was, niettegenstaande alle statistieken, van de Parochie Losser.

Nu moet ik tot mijn ergernis weer ondervinden, hoe waar ik toen gesproken heb, doordat u mij mijn 2e Kapelaan in een half jaar tijds hebt weggehaald. 2½ jaar ben ik zelf weggeweest, heb mijn leven in de waagschaal gesteld voor mijn parochie; ik ken mijn eigen Parochie nog niet voor de helft als gevolg van het Kampleven en nu zit ik weer met 2 nieuwe Kapelaans. Mag ik vragen wat U van Losser denkt? Meent U dat Losser een plaats is waar men eenige jaren het Priester leven kan leeren om dan naar een zoogenaamde grotere plaats overgeheveld te worden. Dan heeft U het toch wel mis.

Losser heeft 3600 communicanten, waarvan minstens 2000 arbeiders. Alle vereenigingen zijn hier. Voor men hier goed thuis is, gaan zeker 2 jaar heen, dan een paar jaar werken en dan weer anderen om opnieuw van voren af te beginnen, zoo schijnt men op het Aartsbisdom te denken.

Maar zoo denk ik er niet over. Als ik hier iedere keer nieuwe Kapelaans krijg, gaat het werk terug, lijdt de Parochie tevens. Bovendien beschouw ik het ook als een persoonlijke belediging door zoo snel beide Kapelaans weg te nemen terwijl daarvoor geen reden was. Saasveld had evengoed naar Oldenzaal kunnen gaan. Ik wed er wat om, dat er velen zullen zeggen, wat zou er tusschen Schaafs en Hobbelink zijn?

Als bij alle Kapelaans- en Pastoorsbenoemingen de H. Geest werkt, dan heeft hij nu wel geslapen. Onder uw Portret, mij gezonden na uw Bisschopswijding, heeft U geschreven amiatiae calendae causa (met verschuldigde warme vriendschap), maar deze Kapelaanswisseling is daarvan een aanfluiting.

*Waarom blijft de Kapelaan b.v. in Denekamp zoolang, is dat voornamer? Is Oldenzaal voornamer dan Losser? De Plechelmusparochie is nog kleiner dan de Parochie H. Maria Geboorte alhier. Hier is meer werk dan in Oldenzaal én omdat het groter is én omdat het uitgestrekter is. En ik kan het halve werk van vroeger nog niet doen. 't Is zeker de dank, dat ik volgens uw schrijven zoo buitengewoon de rechten van de Kerk heb verdedigd. Mijn Parochie en ikzelf worden er maar aan gewaagd. Alles slikken, dat verkies ik niet. Dit wil ik U wel zeggen: U ziet mij vooreerst niet weer in Utrecht. U overigens als Kardinaal-Aartsbisschop hoogachtend,
verblijf ik, J. Schaafs - Pastoor te Losser*

'Schaafs was van zeer goede inborst, maar enorm lomp, ruw en hard aan de buitenkant'

Met deze woorden typeert Brouwer pastoor Schaafs in de anekdote over de omgang met pastoor Gloerich in Deurningen.

In het voorgaande komen beide aspecten aan de orde. In de beschrijving van een medegevangene in Kamp Vught komt de pastoor naar voren als een prachtig dorpstype, die eenheid en hoogachting en vriendschap weet te kweken, ook bij andersdenkenden. In andere verhalen, in andere omstandigheden, zien we iemand die geen blad voor de mond neemt en soms erg grof is, tegen zijn eigen parochianen en zelfs tegenover zijn eigen Aartsbisschop.

Een dappere man die met gevaar voor eigen leven de rug recht hield

Wat mij bij blijft en imponeert aan pastoor Schaafs is het beeld van een dappere man, die onder onvoorstelbaar zware omstandigheden met gevaar voor eigen leven de rug recht hield en op zijn eigen manier de boodschap van het Evangelie bleef uitdragen, dwars tegen het nazidom in.

Hoe zou de wereld er nu uitzien als er toen niet veel meer van zulke mensen geweest waren?

Georg van Slageren

+
 In Uw H. Misoffer en Uw gekeden wordt
 aanbevolen
 de ZeerEw. Heer
Jacobus Johannes Schaafs
 geboren te Aalten 19 Mei 1881, priester ge-
 wijd te Utrecht 15 Aug. 1908. Hij was achter-
 eenvolgens kapelaan te Geesteren, Mijdrecht
 en Deurningen, vandaar hij pastoor werd te Kockstegen
 en tenslotte in Losser. Voorzien van de H.H. Sacramenten
 der sterfenden te Erschede in het R.K. Ziekenhuis over-
 leden 26 Juli 1946 en begraven 30 Juli d.a.v. op het
 R.K. Kerkhof te Losser.

Met deze priester is een veel besproken figuur uit ons
 midden heengegaan, een priester, die naast de gewone
 menselijke louten een goede herder was voor zijn pa-
 rochianen, die goedgegast en gastvrij was en 'wondering' had
 voor het werk van hen, die hem bijstonden in het bestuur
 van zijn parochie.

Recht door zee als hij was schrok hij er niet voor terug
 met geweld zijn waarschuwende stem te laten horen, zo-
 dat ook de tyrannische onderdrukker tijdens de bezetting
 van ons land niet gespaard bleef. Hierdoor werd hij het
 slachtoffer van een langdurige gevangenschap in het
 concentratiekamp, wat hem echter niet van zijn stand-
 punt afbracht. Door zijn vlammende protesten was hij een
 voorbeeld voor zijn parochianen om steek te staan in de
 strijd.

Het verzet had echter te veel gevraagd van zijn steete
 krachten, zodat hij een half jaar na een leestelijke en
 tromantelijke terugkeer in zijn parochie, lijdende werd
 aan een slepende ziekte. Na al die verdrukking heeft hij
 zijn laatste uren met bewonderenswaardig geduld en op-
 timisme gedragen, zodat hij ook lieten zijn parochianen
 tot voorbeeld is geweest. Thans is hij van ons heengegaan
 en voor eeuwig zijn loon te ontvangen.

„Heilige Vader, bewaar in Uw Naam hen, die Gij mij
 gegeven hebt. Toes ik zij hen van, bewaarde ik hen in
 Uw Naam. Nu kom ik tot U en had, dat Gij hen bewaart
 voor den boze”.
 Jo. 17, 11-15.

H. Hart van Jezus, ik vertrou op U.
 Dat hij ruste in vrede.

F. J. ter Schure, R.K. Koster, Losser.

+

IN MEMORIAM

Bidprentje pastoor Schaafs

ZIELZORG IN DE OORLOGSJAREN TE LOSSER

In juni 1941 werd ik benoemd tot kapelaan te Losser. In maart 1946 werd ik (onder protest van pastoor Schaafs) overgeplaatst naar de St. Plechelmus te Oldenzaal.

Ik heb zeer mooie jaren gehad in Losser. Nog altijd denk ik er met voldoening aan terug.

Het werk van de kerk naar buiten werd door de Duitsers vrijwel onmogelijk gemaakt. De Jonge Wacht (jeugdwerk voor jongens) werd opgeheven. De Katholieke Arbeidersbeweging werd opgeslokt door het Arbeidsfront (vrijwel zonder leden). In Losser hadden in de week voor de opheffing 90% van de leden hun lidmaatschap opgezegd. Alle bezittingen werden in beslag genomen, o.a. het gebouw. Maar in de kerk kon vrijwel alles nog. Daarvan hebben we veel gebruik gemaakt.

Een voorbeeld van het 'Rijke Roomsche Leven' in 1939. Frits Even, geboren in Losser op 2 maart 1913, had zijn eerste H. Mis opgedragen in Amsterdam (30 juli 1939). Om zijn band met Losser aan te geven herhaalde hij dat onder enorme belangstelling op 6 augustus 1939 in zijn geboortedorp.

Toen ik in Losser kwam was de stemming vooral ook door de preken van de pastoor (Schaafs) fel anti-Duits. Op huisbezoek bij een arbeider kreeg ik eens te horen: 'Keploan, ik ga nig alle zöndaagn noa de keark. Mer as de pruus de keark wil hebn, goa ik der dag en nacht in zitn'. Hij was wel een uitzondering, de meeste parochianen sloegen geen zondag over.

Pastoor Schaafs was een zeer goed predikant. Hij preekte iedere zondagmorgen om zeven uur. Velen kwamen graag luisteren omdat zijn preek vaak een politiek 'weekpraatje' was. En als ze thuis kwamen stond de protestantse buurman aan de deur: 'Wat hef de pastoor zegd?'

In 1942 werd pastoor Schaafs voor de eerste keer opgepakt omdat hij geweigerd had voor een Nederlandse SS-er, die in Rusland gesneuveld was, een uitvaartmis te doen. Dit was door de bisschoppen verboden en daarom kwam hij na zes weken weer vrij. Maar hij had een verklaring moeten tekenen dat hij niets over zijn gevangenschap zou vertellen. De tweede zondag na zijn vrijlating zei hij: 'Ik preek in alle missen'. En hij beschreef haarfijn de zes weken in de gevangenis: 'Ik ben op vakantie geweest in een deftig hotel te Arnhem. Alle bedienden liepen in livrei. En eten dat we kregen! Bietenbladeren en ongeschilde aardappelen! Alle vitaminen van A tot Z zaten erin!'

Een andere keer (er was geen kolengruis voor de verwarming van de kerk te

krijgen, zodat de parochianen klaagden dat het koud was in de kerk): ‘Kou, onze helden aan het Oostfront, die hebben het koud’.

Geen wonder dat hij een half jaar later opnieuw werd opgepakt. Hij ging eerst naar Kamp Amersfoort, toen naar Vught en in 1944 naar Dachau. Daar moest hij in een touwslagerij werken met een pastoor uit Letland. Die twee konden alleen in het Latijn met elkaar praten.

Doodmager kwam hij in 1945 met een ziekentransport terug. (Van 189 naar 109 pond!). Eerst knapte hij nog wat op, maar in juli 1946 is hij gestorven aan TBC die hij in het kamp had opgelopen.

In de oorlogsjaren werden verschillende ‘weken’ georganiseerd, voor jongeren, gehuwden en verloofden. Voor deze weken werden allen uitgenodigd, de opkomst werd gecontroleerd en de kapelaans fietsten de eerste dagen rond om wie niet kwam aan te sporen.

In 1941 vond de eerste week voor jonge mannen van 18 tot 25 jaar plaats: ‘Inleiding in het volle leven’. Van maandag tot vrijdag elke dag een ‘conferentie’ van een klein uur. Op zaterdag biechten en zondags de plechtige sluiting. Voor degenen die in de avondploeg zaten werd de conferentie ‘s morgens gehouden.

Maandagavond ontbraken meerderen. Toen ik de hele dinsdag en woensdag rondgefietst had, kwamen de meesten wel opdagen en kreeg ik de naam dat de kapelaan ‘niet gemakkelijk was’. Ook voor meisjes werd een dergelijke week georganiseerd.

De huwelijksweek: kapelaan Kwakman had 55 propagandisten opgezocht. De pastoor ging mee naar de vergadering en zei in zijn inleiding dat de huwelijksweek over het huwelijk ging en vervolgde: ‘En hierbij draag ik de technische leiding over aan kapelaan Kwakman’ (en fietste vervolgens terug naar de pastorie). De sprekers waren van buitengewone kwaliteit, evenals bij de jongerenweken. De conferenties werden per avond twee keer gehouden en voor de mensen in de avondploeg ook ‘s morgens. De opkomst was buitengewoon goed. Toen op een morgen de pater na de conferentie nog even door de kerk liep zat daar een ouder echtpaar te huilen. Vol medelijden vroeg hij naar de oorzaak van hun verdriet. En het antwoord: ‘Wij hebben nooit geweten dat het huwelijk zo mooi was’.

Er zijn nooit meer mensen in onze kerk geweest dan op de sluitingszondag in de vier heilige missen. Op die dag werd in alle gezinnen het zo-veel jarig jubileum van het huwelijk van de ouders gevierd. Op school en thuis waren cadeautjes gemaakt. Ondanks het karige rantsoen werd extra gekookt en de hele parochie vierde feest. In de slotpreek ‘s middags sprak de pastoor zelf. Hij bedankte allen en zei dat hij aan Aartsbisschop de Jong (een klasgenoot) zou schrijven dat hij een buitengewoon mooie parochie had.

De datum van de Verloofdenweek herinner ik mij nog goed, mei 1944. Allen die vaste verkering hadden werden uitgenodigd. Pastoor Plegt, later pas-

toor in Oldenzaal, gaf de conferenties. Ik kan hiervan geen uitvoerig verslag geven omdat ik die week in Rossum was, waar mijn vader was gestorven.

In 1943 werden de bewoners van een bejaardenhuis uit Den Haag ondergebracht in het retraitehuis in Zenderen. De retraites konden niet meer doorgaan. De paters redemptoristen besloten retraites te gaan geven in de parochies. Het Jeugdhuis werd daarvoor ingericht. De bovenzaal werd kapel. Zo'n retraite bestond voor mannen, die werkten, uit een H. Mis om zes uur 's morgens met preek en 's avonds Lof met conferentie, van maandag tot vrijdag. Op zaterdag biechten en 's zondags sluiting. Voor vrouwen was de H. Mis in de voormiddag en de conferentie in de namiddag. Het werd een groot succes. Meer dan 1200 volwassenen hebben zo'n retraite meegeemaakt.

Voor de jeugd en jongeren kwam pater Helmer. Hij speelde het klaar om in één week twee retraites van drie dagen te leiden voor de jongens en meisjes die de plechtige communie deden en gaf bovendien om half zeven vijf dagen lang een conferentie voor de jongens van 12 tot 17 jaar en om acht uur voor de jongemannen van 18 tot 25 jaar. Daarbij zag hij nog kans om allemaal biecht te horen. Hij was een geweldige spreker voor jonge mensen.

De zielzorg van ons kapelaans ging gewoon door. Ieder jaar werd in alle gezinnen huisbezoek gedaan. Zolang de scholen open waren werd er catechismus gegeven. Voor de schoolvrije jongens tot zeven jaar hadden we een H. Familie opgericht, voor de meisjes van die leeftijd een Maria-Congregatie.

De H. Maria Geboortekerk

De bijeenkomsten waren in de kerk en er was wel eens een kussen uit de eerste banken verdwenen.. Vooral als die met een slot waren vastgezet werden ze losgepeuterd!

Pasen 1945 kwam de bevrijding. Het gebouw van de Werklieden vereniging werd teruggegeven. De verenigingen werden spoedig weer opgericht en bloeiden als nooit tevoren!

Voor de jongens werd gekozen voor de Verkennerij. In de Zandbergen woonde een meneer Teepe, die mij en de jeugdleiders les gaf hoe wij de verkenners moesten leiden. Aan jeugdleiders geen gebrek! Ieder wilde wat doen. Ieder stond klaar.

De pastoor kwam met een ziekentransport terug uit Dachau, maar is nooit weer helemaal beter geworden.

In de herfst van 1945 werd voor alle parochianen in groepen een Volksmissie gehouden. Ieder deed mee. Eén gebrek was er: er waren nog niet voldoende schoonmaakmiddelen te verkrijgen. Waardoor men nog wel eens een vlo of een luis meebracht van de conferenties.

Ik heb dit verslag uit mijn hoofd opgeschreven. Dat ik me zoveel herinner komt wel omdat ik met zoveel plezier in de oorlogsjaren in Losser gewerkt heb.

Moge het honderdjarig feest van de kerk nieuwe bloei brengen aan de parochie.

Dat wenst: J.G. Hobbelink

Naschrift

Zoals uit het voorgaande blijkt was Johannes Gerardus Hobbelink (geboren 10 juni 1914) 'kapelaan in oorlogstijd in Losser'. (Zie de foto hiernaast). De tekst was al een tijdje in ons bezit en het sluit zo mooi aan bij het verhaal over pastoor Schaafs dat we het nu wel *moesten* plaatsen.

Het stuk werd kennelijk geschreven met het oog op het 100-jarig bestaan van de H. Maria Geboortekerk in 2002. De (inmiddels) emeritus pastoor schreef het echter eerder want hij is al in 2000 overleden.

Nadat hij in 1941 in Losser was gekomen werd hij in 1946 als kapelaan naar Oldenzaal overgeplaatst. Hoe lang hij daar is gebleven is (bij ons) niet bekend. In 1958 vinden we hem als majoor Hobbelink, dus als aalmoezenier,

terug in de legerplaats 't Harde. In 1960 wordt hij in de parochie daar benoemd als bouwpastoor. Daar viert hij ook in 1964 zijn zilveren priesterfeest. In 1966 vertrekt hij naar Soesterberg en later is hij ook nog pastoor in Lievelede.

Pastoor Hobbelink (met dank aan Gerrit Hobbelink uit Oldenzaal)

Na zijn emeritaat is hij in Rossum gaan wonen waar hij hand en span-diensten in de parochie verrichtte. Toen dat niet meer ging is hij naar het bejaardencentrum St. Joseph in Weerselo verhuisd, waar hij op 4 januari 2000 is overleden.

(De redactie)

PROGRAMMA 75 JAAR VRIJHEID IN LOSSER

In het kader van '75 jaar Vrijheid' wordt in de gemeente Losser vanaf 3 april (Bevrijding van Losser) veel georganiseerd. De HKL speelt in een aantal van die activiteiten een belangrijke rol. Voor alle activiteiten wordt verwezen naar de speciale krant die in maart huis aan huis verspreid wordt.

Eerder gepubliceerde 'oorlogsverhalen'

Vanaf 1995 heeft de HKL regelmatig gepubliceerd over de jaren '40 – '45. Dat begon in 1995 met het boek van Johan Luizink (In Losser is niets gebeurd...). In 2005 maakten we een extra dikke Oet Dorp en Marke, helemaal gevuld met verhalen van leden. Dat 'Bevrijdingsnummer' werd in een oplage van 7500 ex huis aan huis verspreid. Daarvoor en daarna verschenen ook regelmatig bijzondere 'oorlogsverhalen'. U kunt ze terugvinden via de index die wij in de 100ste editie van ons tijdschrift (2018/3) hebben opgenomen.

Een nieuw boek voor de schooljeugd: 'Losser weer vrij'

De belangrijkste bijdrage van de HKL aan '75 jaar Vrijheid' is de uitgave van bovengenoemd boek speciaal geschreven voor de leerlingen van de basisscholen in de hele gemeente en ook van de locatie Losser van het Twents Carmelcollege. Op de pagina's 7 en 8 hebt u er alles over kunnen lezen. Het boek zal niet te koop zijn, maar alle leden van de HKL ontvangen ook een exemplaar.

Herdenkingen

In de aanloop naar de viering van 75 jaar Vrijheid is de HKL betrokken geweest bij de herdenking van het bombardement van Glane (15 februari 1945) en de moord op geheim agent majoor Henk Brinkgreve (5 maart 1945). Precies 75 jaar na genoemde datums werden op de plekken waar deze drama's plaatsvonden door de burgemeester, nabestaanden, omwonenden en HKL bloemen gelegd.

Naar verwachting zal in april nog een herdenkingsplechtigheid plaatsvinden bij de woning in de Hoofdstraat in Overdinkel waar de familie Ter Laak gewoond heeft. Hun zoon Jo ontkwam na de inval in mei 1940 naar Engeland en kwam als geheim agent weer terug. Hij werd door de Duitsers gearresteerd en overleed op 7 september 1944 in het concentratiekamp Mauthausen. Het verhaal van Jo ter Laak en zijn familie werd in Oet Dorp en Marke 2008/2 verteld door Frans Schmölzer.

Vermeld moet ook nog worden dat ongeveer 90 leden van de familie Steg-

ge op het kerkhof bij de H. Maria Geboortekerk een herdenking hielden naar aanleiding van de grootste ramp die Losser in de oorlogsjaren heeft getroffen. Op 14 januari 1945 stortte na een luchtgevecht boven Losser een Duitse jager neer op hun huis aan de Scholtinkstraat. Vader Johannes en vijf van zijn kinderen kwamen daarbij om het leven. De moeder en zes andere kinderen werden gewond maar overleefden de ramp.

(Foto's hierna in chronologische volgorde)

Plaatsen van herinnering

Op 5 mei worden op ongeveer 30 'Plaatsen van herinnering' in de hele gemeente op hetzelfde moment bloemen gelegd. De route langs deze plaatsen is in 2013 beschreven in een gezamenlijk project van de HKL en DDM (De Lutte). De Bevrijdingsfietstocht langs die plaatsen vertrekt die dag vanaf Erve Kraesgenberg.

Mini Douma-Stegge en Hennie Stegge legden op zondag 12 januari 2020, in aanwezigheid van veel familieleden, een krans op het familiegraf, waar hun vader en vijf broertjes en zusjes na de ramp van 14 januari 1945 zijn begraven. (Foto Reinier van Willigen).

Op zaterdag 15 februari 2020 werd, onder grote belangstelling, met een korte plechtigheid het bombardement van Glane herdacht. Burgemeester mevrouw Cia Kroon legde bloemen. Ook nabestaanden van de slachtoffers, de Dorpsraad Glane, omwonenden en de HKL namen aan de plechtigheid deel. (Foto Gerrit Wolf).

Op donderdag 5 maart 2020 werd de moord op Henk Brinkgreve herdacht bij het monument aan de Deppenbroekweg 8. Ook hier weer veel belangstelling. Annette Niessen-Brinkgreve sprak een herinneringswoord namens de familie en legde bloemen, evenals de burgemeester, de HKL en belangstellenden. (Foto Gerrit Wolf).